

Gizela Matkowska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

FINANSOWE SKUTKI PRZENIESIENIA MAJĄTKU PRZEDSIĘBIORSTWA OSOBY FIZYCZNEJ DO NOWEJ FORMY PRAWNEJ

1. Wstęp

W momencie podjęcia działalności gospodarczej najczęściej wybraną formą jej prowadzenia jest wpis do rejestru przedsiębiorców. Po kilku latach działalności, dzięki wprowadzaniu nowych asortymentów, poszerzaniu rynków zbytu, przedsiębiorstwo takie rozrasta się do dużych rozmiarów. Jednak pomimo osiągnięcia, przez wzrost wskaźników ekonomicznych, miana dużego przedsiębiorstwa, aktywa ujęte w księgach nie odzwierciedlają jego faktycznej wartości. Jego kapitał jest niedoszacowany, ponieważ wartość aktywów jest zaniżona. Przedsiębiorstwo może posiadać nieruchomości, które w ostatnich latach bardzo zyskały na wartości, jednak zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości nie ma możliwości podwyższenia ich wartości. Przedsiębiorstwo może również posiadać park maszynowy sporych rozmiarów, np. w dużej mierze już umorzony, choć jeszcze przez lata może on służyć wytwarzaniu nowych dóbr i generować przychód. Również wartość znaku firmowego oraz znaków towarowych znanych na rynku nie znajdują odzwierciedlenia w księgach.

Taki obraz przedsiębiorstwa powoduje, że pozyskanie kapitału z instytucji finansowych jest ograniczone, wiarygodność dla kontrahentów jest mniejsza, a zakres odpowiedzialności przedsiębiorcy jest nieograniczony.

Powyższe aspekty skłaniają przedsiębiorcę do podjęcia decyzji o przekształceniu przedsiębiorstwa w spółkę kapitałową w taki sposób, który pozwoli na urealnienie wartości majątku i będzie podstawą do stworzenia korzystnej tarczy podatkowej oraz umożliwi pozyskanie taniego kapitału na dalszy rozwój, zapewniając jednocześnie bezpieczeństwo majątku właściciela przez eliminację odpowiedzialności.

Większy kapitał w bilansie spółki oraz nowa forma prawna przedsiębiorstwa jest pewniejszym gwarantem bezpieczeństwa i wypłacalności dla kontrahentów, zapewnia również im poczucie stabilności przez systematyczność dostaw. Większa wia-

rygodność wzmacnia pozycje negocjacyjne przy pozyskiwaniu dostępu do kapitału w instytucjach finansowych oraz otwiera spółce kapitałowej możliwość dostępu do tańszego kapitału, jakim jest emisja własnych akcji, a także możliwość wejścia na giełdę.

Istotą pracy są aspekty związane z wyborem formy prawnej, która zapewni przedsiębiorstwu dalszy, dynamiczny rozwój, oraz aspekty związane z wyborem najkorzystniejszego pod względem finansowym sposobu przeniesienia jego majątku do wybranej formy.

Do głównych aspektów należy ujawnienie tzw. cichych rezerw, co przełoży się na możliwości pozyskania tańszego kapitału oraz stworzenie korzystnej tarczy podatkowej w postaci wyższych odpisów amortyzacyjnych.

Kolejnym z aspektów jest eliminacja odpowiedzialności właściciela.

2. Wybór formy, w jakiej ma być prowadzone przedsiębiorstwo, w regulacji prawa cywilnego, handlowego, podatkowego i bilansowego

Poszukując optymalnej dla przedsiębiorcy formy, w jakiej ma być prowadzone docelowo jego przedsiębiorstwo, przeanalizować należy takie formy prawne działalności, jak spółki osobowe oraz kapitałowe, a dokonując analizy skutków wyboru, przeanalizować trzeba regulacje prawa cywilnego, handlowego, podatkowego i bilansowego.

U wspólników spółek osobowych mamy do czynienia z „pojedynczym” opodatkowaniem dochodów. Jest to argument przemawiający za wyborem takiej właśnie formy. Jednak jest wiele innych elementów, które należy wziąć pod uwagę, zwłaszcza w przypadku, gdy właściciel zamierza osiągnięte zyski inwestować w dalszy rozwój firmy.

Jednym z negatywnych aspektów jest fakt, iż nie zawsze wydatek poniesiony przez spółkę w ramach prowadzonej działalności gospodarczej jest kosztem uzyskania przychodów dla właściciela. W spółce kapitałowej kosztem są wynagrodzenia wynikające z umowy o pracę, z powołania oraz innych tytułów mieszczących się w zakresie zadań wykonywanych na rzecz spółki zarówno wspólnika, jak i jego rodziny.

Przeciwko tej formie przemawia też fakt, że do zawarcia umowy dotyczącej spółek osobowych potrzebnych jest dwóch wspólników. Jednak najbardziej niekorzystnym elementem w spółkach osobowych jest nieograniczona odpowiedzialność wspólników.

Również dla kontrahentów, takich jak dostawcy, odbiorcy, instytucje finansowe, spółka kapitałowa jest lepszym gwarantem bezpieczeństwa wypłacalności dzięki reżimowi stabilności i wysokości kapitału zakładowego oraz innym obostrzeniom, jakie nakłada na spółkę kapitałową Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (DzU nr 94, poz. 1037 z późn. zm., dalej zwanej KSH).

Zatem wiele argumentów przemawia za przyjęciem jako formy prawnej spółki kapitałowej. Do spółek takich należy spółka z o.o. oraz spółka akcyjna.

Spółki te mogą działać jako spółki jednoosobowe. Posiadają one kapitał zakładowy, którego wysokość regulują przepisy KSH. Wspólnicy tych spółek nie odpowiadają swoim osobistym majątkiem za zobowiązania spółki.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest jedną z najbardziej rozpowszechnionych w Polsce form prowadzenia działalności gospodarczej, dzięki niskiemu minimum kapitału zakładowego oraz stosunkowo niskim kosztom obsługi.

Jednak to spółka akcyjna postrzegana jest jako spółka „elitarna”, o dużym kapitale, umożliwiająca rozwój spółki przez wprowadzenie jej na giełdę papierów wartościowych. Ze względu na wielkość analizowanego przedsiębiorstwa bez wątpienia forma spółki akcyjnej umożliwi rozwój spółki, bez konieczności przekształcania jej w przyszłości i ponoszenia dodatkowych kosztów.

3. Wybór sposobu przeniesienia składników majątku oraz analiza skutków dokonanego wyboru

Wyboru najkorzystniejszego wariantu przeniesienia majątku przedsiębiorstwa oraz przeglądu jego konsekwencji dokonać można dopiero po przeanalizowaniu kilkunastu ustaw jednocześnie.

Przy opracowywaniu koncepcji najistotniejszy powinien być czynnik podatkowy, ponieważ to on decyduje o oszczędnościach bądź stratach finansowych. Odpowiednio wcześniej zaplanowane działania oraz opracowanie strategii podatkowej przyniosą firmie wymierne korzyści finansowe oraz pozwolą w przyszłości uniknąć problemów z fiskusem.

3.1. Przekształcenie

Przekształcenia prawne regulują przepisy KSH. Natomiast podstawą dokonania przekształceń gospodarczych jest ustawa Kodeks cywilny (DzU nr 16, poz. 93 z późn. zm., dalej zwana KC) z dnia 23 kwietnia 1964 r.

Zgodnie z regulacją prawną, przekształcenia dotyczą tylko tej kategorii przedsiębiorców, którzy prowadzą działalność gospodarczą w ramach spółki osobowej. Przepisy Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (DzU nr 137, poz. 926 z późn. zm.; nazwana dalej OP) również nie przewidują możliwości przekształcenia działalności osoby fizycznej w spółkę kapitałową. Przepisy o przekształceniach dotyczą jedynie tych osób fizycznych, które prowadzą swoje przedsiębiorstwa w formie spółek osobowych.

Gdyby jednak przepisy przewidywały takie przekształcenie, należałoby się zastanowić, czy warto byłoby – w przypadku dużego przedsiębiorstwa, posiadającego w swoim dorobku wypracowaną przez lata markę, której wartość nie ma odzwier-

cięcia w aktywach – skorzystać z tej formy, ponieważ następstwem sukcesji prawno-podatkowej jest brak możliwości urealnienia wartości majątku.

3.2. Sprzedaż poszczególnych składników

Sprzedaż poszczególnych składników majątkowych wydzielonych z istniejącego przedsiębiorstwa jest prawnie dopuszczalna. Jednak ich wydzielenie musi odbyć się bez szkody dla funkcjonowania tegoż przedsiębiorstwa jako całości.

Dla przedsiębiorcy – osoby fizycznej, przy sprzedaży składników majątku związanego z działalnością gospodarczą na dzień sprzedaży tych składników powstałby dochód podatkowy, od którego przedsiębiorca byłby zobowiązany do 20 dnia następnego miesiąca odprowadzić zaliczkę na podatek. Konsekwencje podatkowe (na podstawie ustawy o VAT) przy sprzedaży poszczególnych składników są uzależnione od stawki podatku VAT dla danego składnika, a w przypadku, gdy sprzedaż danego składnika nie podlega opodatkowaniu lub jest on opodatkowany stawką „zw”, podatnik jest zobowiązany do korekty wcześniej odliczonego podatku VAT. Regulacja przepisów updog (ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych), opisana na początku podrozdziału, nie zachęca do takiego sposobu przeniesienia majątku, ze względu na wystąpienie opodatkowania na moment sprzedaży. Dodatkowym negatywnym aspektem jest brak możliwości wyceny wartości niematerialnych i prawnych (zwanymi dalej wnip), o których to była mowa we wstępie pracy.

3.3. Aport poszczególnych składników

Pokrycie kapitału spółki akcyjnej może nastąpić w wyniku wniesienia wkładów niepieniężnych. Z przepisów KSH wynika, że przedmiotem aportu mogą być rzeczy i prawa majątkowe, które mają tzw. zdolność aportową.

Jeśli chodzi o skutki podatkowe wniesienia aportu w postaci poszczególnych składników, to na moment wniesienia wkładu do spółki kapitałowej dla akcjonariusza powstanie z tego tytułu przychód z kapitałów pieniężnych, w wysokości nominalnej wartości akcji objętych w zamian za wkład niepieniężny. Przychód ten powstanie w dniu zarejestrowania wpisu podwyższenia kapitału. Opodatkowaniu podlega dochód, czyli różnica pomiędzy przychodem a kosztami jego uzyskania, podlegający opodatkowaniu podatkiem zryczałtowanym w wysokości 19%. Jest on wykazywany dopiero po zakończeniu roku podatkowego.

Jak widać, ten sposób aportu poszczególnych składników jest dużo korzystniejszy niż ich sprzedaż ze względu na moment opodatkowania (do 30 kwietnia) oraz wysokość podatku, który w przypadku sprzedaży może wynieść nawet 40%, niemniej jednak obowiązek ten powstaje na moment aportu.

Dla spółki otrzymującej wkład niepieniężny na poczet kapitału zakładowego zdarzenie to jest neutralne podatkowo – spółka nie uzyskuje z tego tytułu przychodu.

Przeciwko takiej formie przeniesienia majątku przemawia, tak jak w poprzednim przypadku, brak możliwości wyceny wnip, dlatego należy przeanalizować jeszcze inne formy przeniesienia majątku.

3.4. Sprzedaż przedsiębiorstwa

Artykuł 551 KC stanowi, iż przedsiębiorstwo jest: „zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej”.

Sprzedaż przedsiębiorstwa u przedsiębiorcy – zbywcy, wygeneruje przychód, zaliczany do przychodów z działalności gospodarczej. Dochód ze sprzedaży przedsiębiorstwa, tak samo jak w wypadku sprzedaży poszczególnych jego składników, powstaje na dzień sprzedaży, a przedsiębiorca jest zobowiązany do 20 dnia następnego miesiąca po sprzedaży odprowadzić zaliczkę na podatek dochodowy.

Zgodnie z art. 16g ust. 10 updop (ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych), w przypadku nabycia przedsiębiorstwa i wystąpienia dodatniej wartości firmy łączną wartość początkową nabytych środków trwałych oraz wnip stanowiących podstawę naliczania odpisów amortyzacyjnych stanowi suma ich wartości rynkowej. Dzięki tej regulacji spółka miałaby możliwość urealnienia wartości nabytego majątku, co umożliwiłoby stworzenie tarczy podatkowej przez wysokie odpisy amortyzacyjne. Byłoby to bardzo korzystne, gdyby nie fakt, iż zbywca musi wcześniej zapłacić od tej różnicy podatek dochodowy.

Szczególnie dotkliwy zatem stanie się obowiązek podatkowy w przypadku dokonania wyceny przedsiębiorstwa na podstawie cen rynkowych, które ujawnią wysoką wartość firmy, niewystępującą dotychczas w bilansie zbywcy.

Aspektem łagodzącym jest możliwość dokonywania przez nabywcę amortyzacji podatkowej powstałej w ten sposób „wartości firmy”. Jednak odpisów tych dokonuje się przez 5 lat, a podatek dochodowy osoba fizyczna musi zapłacić w momencie sprzedaży. Sprzedaż całego przedsiębiorstwa spowoduje, że nie będzie on musiał płacić podatku dochodowego od tzw. remanentu likwidacyjnego, jednak ta korzystna regulacja ma zastosowanie również w przypadku przeniesienia przedsiębiorstwa w inny sposób niż jego sprzedaż. Również Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (DzU nr 54, poz. 535; zwana dalej ustawą o podatku VAT) przewiduje korzystne rozwiązania zarówno dla przedsiębiorcy, jak i dla spółki, zapewniając stosowanie w przypadku sprzedaży całego przedsiębiorstwa zasady neutralności podatku VAT. Takie samo rozwiązanie ustawodawca przewidział przy aporcje przedsiębiorstwa, w którym to sposobie przeniesienia majątku fiskus jest bardziej łaskawy dla przedsiębiorcy, jeśli chodzi o konsekwencje w podatku dochodowym od osób fizycznych.

3.5. Aport przedsiębiorstwa

Przedmiotem aportu może być w zasadzie każde prawo majątkowe mające tzw. zdolność aportową. Zdolność taką posiada przedsiębiorstwo jako całość.

Korzystne rozwiązanie ustawodawca przewidział dla osób fizycznych wprowadzających przedsiębiorstwo aportem, jeśli chodzi o konsekwencje zapisane w updof oraz w ustawie o podatku VAT wynikające z likwidacji „starego” przedsiębiorstwa. Tu również, jak w przypadku jego sprzedaży, nie ustala się dochodu na dzień likwidacji oraz nie ma obowiązku opodatkowania podatkiem VAT składników wchodzących w skład przedsiębiorstwa zbywcy, ustawodawca bowiem w art. 6 pkt 1 ustawy o podatku VAT postanowił, iż przepisów ustawy nie stosuje się do transakcji zbycia przedsiębiorstwa. Nie wystąpi również konieczność korekty wcześniej odliczonego podatku VAT, ponieważ zgodnie z art. 91 ust. 9 ustawy o VAT w przypadku zbycia przedsiębiorstwa obowiązek korygowania podatku przechodzi na nabywcę przedsiębiorstwa.

Z kolei art. 93 OP nie przewiduje sukcesji praw i obowiązków podatkowych w przypadku aportu przedsiębiorstwa osoby fizycznej do spółki kapitałowej.

Również przepisy updop, obowiązujące do końca 2006 r., nie przewidywały sukcesji w przypadku wniesienia aportem przedsiębiorstwa przez osobę fizyczną, co umożliwiło zmianę zarówno wartości początkowej środka trwałego, jak i metody amortyzacji. Dzięki temu używane budynki wniesione w ramach aportu przedsiębiorstwa do spółki można było wprowadzić do ewidencji po cenach rynkowych. Od takich wartości naliczane były dużo wyższe odpisy amortyzacyjne. Od dnia 1.01.2007 r. ustawodawca wprowadził przepisy zrównujące sposób określania zarówno wartości początkowej, jak i sposób wyliczania amortyzacji dla środków trwałych oraz wnip, jak w przypadku przekształcenia prawnego. Pozostawił jednak możliwość stosowania regulacji przepisów sprzed zmiany, jeżeli składniki wkładu niepieniężnego nie były wprowadzone do ewidencji środków trwałych oraz wnip podmiotu wnoszącego wkład.

Zatem na „starych” zasadach (pod pewnymi warunkami) można amortyzować od wartości rynkowej m.in.:

- nowo powstałe w trakcie wyceny przedsiębiorstwa wnip, których najczęściej nie ma w ewidencji przedsiębiorstwa osoby fizycznej (np. znak firmowy, znaki towarowe itd.). W księgach przedsiębiorcy są one najczęściej odnoszone bezpośrednio w koszty. Aport przedsiębiorstwa stwarza możliwość wyceny tych znaków w wartościach rynkowych, a następnie dokonywania od takich wartości amortyzacji podatkowej;
- nowo nabyte lub nowo wytworzone w przedsiębiorstwie osoby fizycznej składniki, które ze względu na przewidywany okres ich używania krótszy niż jeden rok (od dnia nabycia lub wytworzenia do dnia aportu) nie zostały wpisane do ewidencji środków trwałych oraz wnip, bowiem zgodnie z updof, oraz z ustawą o rachunkowości nie spełniają podstawowego kryterium czasowego uznania ich za środki trwałe lub wnip;

- składniki majątku, które zmieniają kryterium kwalifikacji, np. były towarami handlowymi, a w spółce będą środkami trwałymi;
- składniki ujawnione podczas przedaportowej inwentaryzacji.

Ograniczenie zakresu wycenianych w wartości rynkowej składników majątkowych przewidział tylko ustawodawca podatkowy. Dla wyceny bilansowej przejęte aktywa wycenia się w wartości godziwej, co stwarza możliwość urealnienia zaniżonej wartości aktywów. Metoda przeniesienia majątku oparta na aporcie ma jeszcze jedną ważną zaletę. Otóż w myśl art. 21 ust. 1 pkt 109 updof wolna od podatku dochodowego jest nominalna wartość akcji w spółce objętych w zamian za wkład niepieniężny w postaci przedsiębiorstwa. Zgodnie z tą regulacją po stronie przedsiębiorcy wnoszącego aport w postaci przedsiębiorstwa przychód powstanie dopiero w momencie sprzedaży akcji objętych w zamian za ten aport, kosztem zaś będzie wynikająca z ksiąg wartość tego przedsiębiorstwa, obliczona na dzień objęcia tych akcji, nie wyższa od wartości nominalnej z dnia ich objęcia.

4. Zakończenie

Po przeanalizowaniu różnych wariantów form prowadzenia działalności gospodarczej dla renomowanego przedsiębiorstwa najkorzystniejsza okazała się spółka akcyjna. Stwarza ona możliwość pozyskania kapitału przez wprowadzenie spółki na giełdę. Dzięki rygorystycznym przepisom przewidzianym przez KSH daje kontrahentom poczucie pewności obrotu, gwarantuje stałość kapitału. Dzięki formie spółki kapitałowej eliminuje ryzyko odpowiedzialności właścicieli.

Najbardziej optymalnym sposobem przeniesienia majątku przedsiębiorstwa osoby fizycznej do nowo wybranej formy prawnej ze względów finansowych jest aport przedsiębiorstwa. Stwarza możliwość przeszacowania wartości jego składników, dzięki czemu jego bilans zapewni lepszy odbiór m.in. przez banki, partnerów gospodarczych oraz potencjalnych inwestorów w przypadku emisji akcji i wejścia spółki na giełdę.

Również dla osoby fizycznej wnoszącej ten wkład uregulowania ustawowe są korzystne, ponieważ nie jest ona zobligowana do odprowadzania podatku dochodowego od wartości objętych akcji nawet wówczas, gdy w jego wyniku przedsiębiorca obejmie akcje o wyższej wartości, niż wynika to z wyceny bilansowej wniesionego przedsiębiorstwa.

Literatura

- Bailey T., Wild K., *Deloitte&Tousch: Międzynarodowe Standardy Rachunkowości w praktyce*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 2000.
- Gabrusewicz W. i in., *Zagadnienia rachunkowości finansowej*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2002.

- Helin A., Szymański K., *Rachunkowość i opodatkowanie spółek kapitałowych*, C.H. Beck, Bydgoszcz 2005.
- Jaki A., *Wycena przedsiębiorstwa*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2004.
- Jarugowa A. i in., *Komentarz do ustawy o rachunkowości. Rachunkowość – MSR/MSSF – Podatki*, ODDK, Gdańsk 2005.
- Kamela-Sowińska A., *Wycena przedsiębiorstw i ich składników*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 1998.
- Kidyba A., *Kodeks spółek handlowych*, Zakamycze, Kraków 2004.
- Mastalski R., *Prawo podatkowe*, C.H. Beck, Warszawa 2000.
- Pietrzykowski K. i in., *Kodeks cywilny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2005.
- Sachsa K. i in., *VI Dyrektywa Vat*, C.H. Beck, Warszawa 2004.
- Szubielska D. i in., *Wniesienie aportu do spółki kapitałowej*, C.H. Beck, Warszawa 2001.

FINANCIAL EFFECTS OF ASSETS' TRANSFER FROM PERSONAL TO NEW LEGAL FORM COMPANY

Summary

The focus of this article is on selecting a new legal form for a big, profitable undertaking of a natural person to facilitate its further dynamic growth and on selecting a method of transferring the undertaking's assets into a new legal entity.

The primary goal of the study is to provide the real value of the company's assets and a method of financial profits generation. The above aim is to be pursued by disclosing the market value of the company's property as assets, which shall facilitate access to the capital, and by tax optimisation, which will bring financial savings.

Another benefit is the elimination of the owner's liability.

The first part of the article is concerned with a search for an optimal form to be ultimately adopted by the entrepreneur's company, with forms such as partnership and capital company considered.

Taking into account the size and reputation of the company analysed, the joint stock company form is surely the one that is recommended to be adopted by the company at hand.

The second part of the article describes the method of transferring the company's assets and liabilities into a selected legal form. In the process of concept development, tax aspect is the most important as in the case of such a big enterprise, a considerable amount of money can be saved or lost. The following methods of assets transfer have been analysed: transformation, sale of particular assets and liabilities, contribution in kind involving particular assets and liabilities, sale of the company and contribution in kind involving the company.

The analysis of all methods of assets transfer has shown that contribution in kind involving the company is particularly recommended, the economic calculation argument being decisive.